

ETIKA VÝZKUMU V PSYCHOLOGII

+ vybrané psychologické studie

VÝZKUM V PSYCHOLOGII

výzkum prováděn
na živých
bytostech

závěry výzkumu
mají dopad na
společnost jako
celek

zneužitelnost
výsledků
výzkumu

PŘÍKLAD NÁVRHU VÝZKUMU

**vyjadřované
očekávání učitele:**

- 1) pozitivní
- 2) negativní
- 3) neutrální

osobnost studenta

**výsledek
u zkoušky**

ETICKÉ PROBLÉMY VÝZKUMU

klamání účastníků

nedobrovolná
účast ve výzkumu,
nemožnost
odstoupit

chybí informovaný
souhlas

možnost zneužití
důvěrných
informací

riziko poškození
účastníků

chybí debriefing

pochybná vědecká
hodnota studie

REGULACE VÝZKUMU V PSYCHOLOGII

- zásady pro experimenty s lidskými subjekty – vychází z pravidel pokusů v medicíně
- Norimberský kodex (1947)
- etické kodexy psychologických společností (APA – 1953)
- postupné revize

CODE OF HUMAN RESEARCH ETHICS (BPS, 2014)

základní principy

- respektování autonomie, soukromí a důstojnosti zúčastněných osob a komunit
- vědecká hodnota
- společenská odpovědnost
- maximalizace přínosu a minimalizace škod

RIZIKO V PSYCHOLOGICKÉM VÝZKUMU

- zranitelné skupiny
- citlivá témata
- přístup k citlivým osobním údajům
- přístup přes třetí osoby
- klamání ve výzkumu
- navozování stresu, úzkosti, ponížení, bolesti
- invazivní intervence
- může vést ke stigmatizaci

KLAMÁNÍ VE VÝZKUMU

- **aktivní vs. pasivní** klamání účastníků
- nejčastěji klamání/zatajení **pravého cíle studie**
- může negativně působit jak na účastníky studie, tak obecně na laickou veřejnost
- **před použitím klamu** nutno uvážit:
  - alternativní postupy bez klamu
  - poskytnout účastníkům co nejvíce informací v první fázi
  - uvažovat o dopadu zatajení
  - odhalit co nejdříve!
- klíčová **reakce účastníků po odhalení klamu**

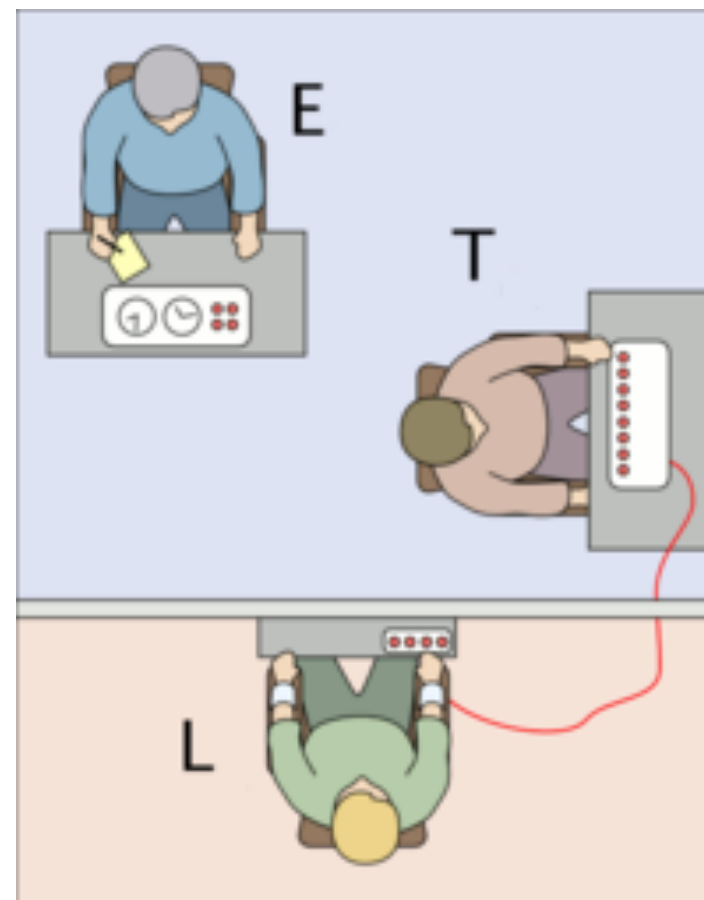
MILGRAMOVA STUDIE POSLUŠNOSTI

experiment byl účastníkům prezentován jako studie o vlivu trestů na paměť

„skutečné“ zkoumané osoby (učitelé) měly na příkaz experimentátora učit slovní asociacím „falešnou“ zkoumanou osobu pomocí elektrických šoků

u účastníků projevy extrémního stresu

v návaznosti na experiment byla s pokusnými osobami proveden debriefing a „podvod“ jim byl objasněn

ETICKÉ ASPEKTY MILGRAMOVY STUDIE

- klamání účastníků
- silný stres, který účastníci zažívali
- experiment mohl mít dlouhodobý vliv na sebeúctu
- bylo porušeno právo kdykoliv skončit
- převážil přínos studie nad riziky?

STANFORDSKÝ VĚZEŇSKÝ EXPERIMENT

- hypotéza: dehumanizující vliv mají podmínky ve vězení (fyzické, sociální, psychologické), nikoli samotné osoby v něm
- funkční simulace vězení co nejpodobnější skutečnému, náhodné rozdělení rolí dozorce – vězeň
- Zimbardova interpretace výsledků

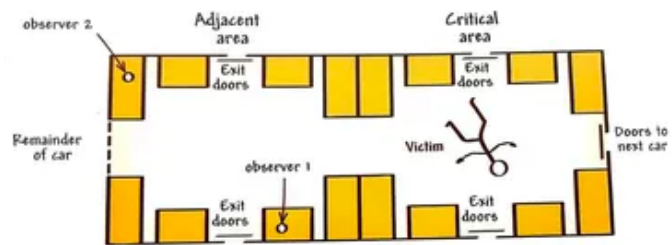
...jde o jednu z nejpřesvědčivějších demonstrací patologického vlivu vězeňského prostředí na lidské chování...“

MALE students needed to participate in psychological study of prison life. \$15 per day for 1-2 weeks, beginning Aug. 14. Further information and applications may be obtained in rm-248 Jordan Hall.

ETICKÉ ASPEKTY ZIMBARDOVY STUDIE

- [souhlas](#), který nebyl zcela „informovaný“
- smíšení rolí experimentátora a účastníka studie
- psychické i fyzické utrpení účastníků
- studie nebyla včas zastavena
- v posledních letech zpochybňovány některé aspekty studie

STUDIE DOBRÉHO SAMARITÁNA

- terénní experiment v New Yorkském metru
- nepotvrdila se hypotéza o rozptýlení zodpovědnosti
- **etické aspekty**
  - účastníci nevědí, že jsou pokusnými osobami
  - extrémní stresové reakce
  - možné pocity viny